

TEMA 2: ANÀLISI DE LA SEVA OBRA

TÍTOL: **MÚSICA DE WAGNER A LES ESCALES**AUTOR: *Chris Walton*

Encara que molts wagnerians coneixen el tema de la sorpresa de l' 'Idil·li de Siegfried' compost per Wagner per a obsequiar a Còsima, és molt menys conegut l'altre cas en la de Vil·la Wesendonck. I menys encara com Wagner va tenir d'adaptar la música a aquests entorns tan peculiars.

Per conèixer a fons aquest tema tenim la sort d'haver rebut un text molt complet i detallat publicat al Musée Virtuel Richard Wagner amb el títol "De dalt a baix de l'escala, Acústica i Tempi en Träume i Siegfried Idyll" per Chris Walton, text originalment escrit i publicat a "The Musical Times".

Crec que és interessant resumir les idees bàsiques d'aquest tema, la qual cosa no evita que sigui molt interessant llegir el text complet en francès o anglès. Especialment perquè no inclouré comentaris sobre el Tempi, mentre que aquest tema ocupa bona part del text de C. Walton.

ADAPTAR LA COMPOSICIÓ A L'ENTORN

Wagner va dedicar molt esforç en adaptar la seva música a l'entorn on s'anava a escoltar, fins que a Bayreuth va fer el contrari, adaptar el teatre a la música.

L'acústica del Festpielhaus de Wagner és un avançament enorme a l'època, i es va poder comprovar especialment en el Parsifal, on Wagner va utilitzar l'espai a la seva disposició per crear efectes musicals irresistibles.

Però abans de poder disposar del seu 'propi' teatre, va haver de lluitar amb adaptacions.

Quan Wagner va dirigir la Novena Simfonia de Beethoven a Dresden el 1846, va fer que es construís un nou escenari per a l'orquestra i les cadires de el cor arreglades "en forma d'amfiteatre" per aconseguir els millors resultats acústics possibles.

Un altre exemple demostrat es troba quan va prendre mesures similars a Zuric el 1853 a l'organitzar un festival per seleccionar peces de les seves pròpies obres, dissenyant una petxina acústica per col·locar-la darrere de l'orquestra a l'escenari de Teatre de la Ciutat.

No podem saber si va prendre mesures adaptant la musicalitat de Tannhäuser i Lohengrin amb l'acústica de la vella òpera de Dresden o Zuric doncs aquests teatres van desaparèixer en incendis.

Però en canvi es conserven perfectament les dues escales, a Suïssa, on Wagner va compondre dues obres especialment per a ser toades en elles, en gran part sense

Les escales de Vil·la Wesendonck a Zurich

Vil.la Wesendonck a Enge, a prop de Zurich

canvis: l'escala inferior de la Vil.laWesendonck i l'escala superior d'Tribschen.

L' OBRA PER A L'ESCALA DE LA VIL.LAWESENDONCK, ZURIC

No hi ha estudis d'acústica per a escales, com és lògic, sinó per a teatres, sales o espais oberts, de manera que Wagner va haver d'improvisar com

aconseguir que les seves obres sonessin adequadament en aquestes escales.

Mathilde Wesendonck celebrava el seu aniversari el 23 de desembre d'aquest 1857 en el qual ja a la tardor Wagner havia començat a compondre les seves "Wesendonck Lieder" sobre els textos de la seva estimada Mathilde, al mateix temps que va començar a treballar en "Tristan und Isolde".

Tres de les cinc melodies es van completar abans de finals d'any ("Der Engel" a finals de novembre de 1857, "Träume" a principis de desembre i "Schmerzen" a mitjans de desembre).Per tant per l'aniversari de Mathilde havia de triar un d'aquests tres lieder.

Tria orquestrar "Träume", segurament no només pel seu missatge espiritual sinó perquè la seva sonoritat era la més adequada al lloc on anava a dedicar-la a Mathilde en el seu aniversari, quan el seu marit estava de viatge a Amèrica.

És difícil imaginar una orquestració de "Der Engel" o "Schmerzen" que tingui tant èxit en l'acústica de Vil.laWesendonck doncs els seus registres són diferents i menys adequats. La Vil.laWesendonck alberga ara el Museu Rietberg, a Zurich, Wagner va escriure sobre aquest vestíbul en Mein Leben: "L'orgull de la Vil.laWesendonck era una escala relativament espaiosa que estava moblada amb elegància amb estuc de París, i un cop vaig sostenir que la música no seria inapropiada allà ". Però realment això no era gens clar, encara que no sabem si en aquell moment estava adornada amb moltes catifes o tapissos. Però donat que és una zona amb molts angles no és de pensar que estigués molt folrada. Avui dia en aquesta escala es produeixen moltes reverberacions

i al seu dia els músics van tenir seriosos dubtes de la seva sonoritat. Wagner va

Mathilde Wesendonck

reunir un petit conjunt que estava format (a més del solista) per quatre violins, dues violes, un violoncel, dos clarinets, dos fagots i dues trompes, i a primera hora del matí del 23 de desembre els va fer tocar al saló de la nova Vil.lade Mathilde, sota el replà on era la seva habitació. No van tocar a l'escala pròpiament, sinó just sota d'ella. però la sonoritat arribava a l'habitació de Mathilde al seu través, i la sonoritat va ser absolutament correcta. Com diu Walton: "Wagner havia compost per a certs vents (sense flautes, sense oboès, sense llautó baix o alt). Els clarinets, fagots i trompetes es mantenen en els seus registres baixos o mitjans i es barregen perfectament amb les cordes. El lent ritme harmònic de la peça i el lleuger ressò del vestíbul (molt més lleuger del que es pretenia originalment) fins i tot afegeixen un èmfasi eròtic a l'efecte "sospirando" dels acords puntuats pels vents mentre el violí solista plana sobre ells".

L'OBRA PER A L'ESCALA DE LA VIL.LA DE TRIEBSCHEN

Van passar tretze anys perquè Wagner donés un altre petit concert en una escala, una altra vegada per l'alba d'un aniversari, el de la seva esposa Còsima. Curiosament Còsima complia 33 anys el 24 de desembre (un dia després que Mathilde). Això és el que més tard es convertiria en l'Idil·li de Sigfrid.

La composició de cambra (per a petita orquestra) havia estat acabada una mica abans, el 4 de desembre de 1870 a la memòria del seu fill Siegfried Wagner (1869) i el seu casament amb Cosima Liszt (1879). Però va voler estrenar-la per l'aniversari de Còsima, en realitat un dia després perquè coincidís amb el dia de Nadal.

Wagner va dirigir l'estrena de l'obra que havia estat assajada en secret per Hans Richter, primer en un assaig al vestíbul de Teatre de la Ciutat de Zuric i després un altre a la tarda del 24 de desembre al vestíbul de l'Hotel de l'Estany de Lucerna sota la direcció de

Les escales de Vil.la Triebtschen

Wagner.

El títol original de l'idil·li era "Triebtschener Idyll mit Fidi-Vogelgesang und Orange-Sonnenaufgang" Idil·li a Triebtschen amb el cant de l'ocell Fidi i l'alba taronja. Fidi era el sobrenom que els Wagner li havien donat al seu fill Sigfrido, mentre que la taronja ho explica Cosima en el seu diari pel reflex del sol naixent que brillava en el tapís del dormitori just després del naixement de Sigfrid.

Els músics van passar la nit a Lucerna i van arribar ràpidament a les 7.30 a.m. a la Vil.laTriebtschen per interpretar l'Idil·li a les escales davant de la sala de Cosima el 25 de desembre.

L'orquestra estava formada per quatre violins, dues violes, un violoncel, un contrabaix, dues trompes, una trompeta, dos clarinets, una flauta, un oboè i un fagot.

Però tinguem en compte que l'acústica en l'escala de la Vil.lade Triebtschen és molt diferent de la de la Vil.laWesendonck, i

molt pitjor.

Els Wesendoncks van utilitzar la seva espaiosa escala per subratllar la seva condició d'industrials "nous rics" però Tribschen és una casa de classe mitjana molt més modesta amb una escala molt estreta.

Però això no importava perquè l'obra no estava destinada a ser escoltada a l'escala sinó a l'habitació dormitori de Còsima, i si s'escolta a porta tancada a l'antiga habitació de Cosima llavors tot encaixa perfectament.

En els Diaris de Còsima es relata la seva impressió:

"Quan em desperto, el meu sentit percep un so que sempre serà més fort; ja no m'és possible creure que segueixo somiant, la música ressona, i quina música! Quan ja no hi és, Richard entra a la meva habitació amb els cinc nens i em dóna la partitura de el tribut simfònic d'aniversari. Estic en llàgrimes i amb mi tota la casa; Richard ha instal·lat la seva orquestra a l'escala, consagrant el nostre Tribschen per a l'eternitat! Després de l'esmorzar, l'orquestra comença a tocar de nou i l'Idyl torna a ressonar a la part baixa de la casa, per a la nostra major emoció ... "Deixa'm morir", li vaig cridar a Richard."

Una última curiositat és que aquestes dues obres s'han gravat actualment en el seu entorn original. "Träume" va ser filmada al juliol de 2009 per a un documental de Stephen Fry sobre Wagner, que va ser emès per la BBC a la primavera de 2010 i es va estrenar aquest any en una versió cinematogràfica completa sota el nom de Wagner i jo.

Anunci de l'Extracte de carn Liebig, de principis de segle XX, de tema wagnerià. Aquesta marca va editar una col·lecció molt bonica de cromos wagnerians.

ASSOCIACIÓ WAGNERIANA. Apartat. postal 1155. 08000 Barcelona
<http://www.associaciowagneriana.com> info@associaciowagneriana.com

Siegfried Idyll va ser filmat pel segell canadenc ATMA al novembre de 2010.